

ARAŞTIRMA

Deri Kanseri Hasta Bilgilendirme Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyleri

Uzm. Dr. Necla Eryılmaz¹, Uzm. Dr. Orhan Külahçı²

¹ Karatay Üniversitesi, Medicana Hastanesi, Deri ve Zührevi Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya

² Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Deri ve Zührevi Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya

Yazışma Adresi: Dr. Necla Eryılmaz, KTO, Karatay Üniversitesi, Medicana Hastanesi, Deri ve Zührevi Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya

E-posta: neclaeryilmaz@gmail.com

Özet

Deri Kanseri Hasta Bilgilendirme Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyleri

Amaç: İnternet, günümüzde bilgiye ulaşmanın en kolay ve hızlı yoludur. İnternet ile erişilebilir bilgilerin doğru ve genel toplum sağlık okuryazarlık düzeyine uygun okunabilirlik düzeyinde olması önemlidir. Okunabilirlik, tanımlanan çeşitli matematiksel formüller ile yazılı bir metnin okuyucu tarafından ne kadar kolay ya da zor anlaşılabilir olmasının ifade edilmesidir. Bu çalışmada internet ortamında sunulan deri kanseri için hazırlanmış hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirliklerinin analizi ve bu sitelerde yer alan metinlerin içerik değerlendirmesi yapılması amaçlandı.

Gereçler ve Yöntem: Google' arama motorunda; "deri kanseri" ve "deri tümörü" anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan taramada ulaşılan ilk 10 sayfadaki 200 internet sitesi değerlendirilmeye alındı. Metinler; hazırlayan uzmanlık dalına göre; deri ve zührevi hastalıkları ve deri ve zührevi hastalıkları dışı olarak iki gruba ayrıldı. Okunabilirlik düzeyleri, Ateşman ve Bezirci-Yılmaz formülleri kullanılarak hesaplandı. Metinler ayrıca içerik açısından da değerlendirildi.

Bulgular: : Toplam 74 sitenin analizi yapıldı. 52 site deri ve zührevi hastalıkları dışı uzmanlar, 22 sitede ise dermatologlar tarafından oluşturulmuş idi. Ortalama hece sayısı, ortalama kelime sayısı ve ortalama dört ve üstü heceli kelime sayısı analizlerinde iki grup arasında anlamlı bir farklılık saptanmadı. Tüm sitelerin okunabilirlik ortalaması Ateşman' a göre orta güçlükte iken Bezirci-Yılmaz' a göre lisans düzeyinde olarak hesaplandı (sırası ile $53,92 \pm 7,57$, $12,76 \pm 2,77$). İçerik değerlendirmesinde dermatologlar tarafından hazırlanan sitelerde deri kanseri hakkında araştırılan soruların tamamına yanıt veren metinlerin olduğu site sayısı % 31,8 iken dermatolog dışı branşlar da bu oran % 9,6 idi.

Sonuç: Mevcut internet sitelerindeki deri kanseri hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik düzeyinin orta güçlükte ve içerik yönünden yetersiz olduğu tespit edildi. Bu internet sitelerinin, toplumun genelinin sağlık okuryazarlık düzeyi dikkate alınarak revizyonunun erken kanser teşhisinde katkısı olabileceği kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: deri kanseri; internet; hasta bilgilendirme; okunabilirlik.

Abstract

Readability Levels of Skin Cancer Patient Information Texts

Aim: Internet is the easiest and fastest way to access information. It is important that the information accessible via the internet is accurate and readable to the general public health literacy level. Readability is the expression of how easy or difficult to understand a written text by the reader with the various mathematical formulas defined. In this study, it was aimed to analyze the readability of patient information texts prepared for skin cancer presented on the internet and to evaluate the content of these texts.

Methods: A total of 200 web sites were searched by the internet search engine Google using the keywords "skin cancer and skin tumor". Texts were divided into two groups according to specialist who prepared it; dermatologist and non-dermatologist. The readability levels of the texts were calculated using Atesman and Bezirci-Yılmaz formulas. The texts were also evaluated in terms of contents.

Results: A total of 74 sites were analyzed; 52 sites were created by non-dermatologists and 22 sites by dermatologists. There was no significant difference between the two groups in the mean number of syllables, the average number of words and the number of words with 4 or more syllables. Mean readability level was "moderately difficult" for both groups according to Atesman formula and "undergraduate degree" with Bezirci-Yılmaz readability formula in all texts respectively (53.92 ± 7.57 , 12.76 ± 2.77). 31.8% of the sites prepared by dermatologist and 9.6% of the sites prepared by non-dermatologists were found sufficient in terms of the content of the texts.

Conclusion: The readability level of the skin cancer patient information texts in the existing websites was found to be moderate and inadequate in terms of content. We believe that revision of these websites by considering health literacy level of the general public can contribute to early cancer diagnosis.

Keywords: Skin cancer; Internet; patient information; readability

Giriş

Günümüzde teknolojideki gelişmeler bireylerin eşit imkanlarla daha önce ulaşamadığı ya da bulunması zor olan bilgilere hızlı olarak erişebilme imkanı sağlamaktadır (1). Gerek sabit bilgisayarların gerekse mobil telefonların oldukça yaygınlaşması ile internet üzerinden bilgiye ulaşabilme imkanı bireylerin ve özellikle de hasta ve/veya yakınlarının sağlık alanında araştırma yapma olanağını da sağlamaktadır. Medyanın da bireylerin sağlığını geliştirecek davranışlarda bulunmaya teşvik ettiği ve bireylerin kendi sağlıkları konusunda karar vermede aktif katılımcı olmaya yönlendirdiği bilinmektedir (2). Dünya geneli değerlendirildiğinde internet vasıtası ile yapılan aramaların % 4,5 oranındaki paydasını sağlıkla ilgili konular oluştururken, 2013 yılında ABD’de yapılan bir anket çalışmasının raporuna göre bireylerin % 59’ unun internette sağlıkla ilgili herhangi bir arama yaptığı bildirilmiştir (1). Ülkemizde de 2015 yılı verilerine göre bu oran literatür ile benzer olarak % 62,1 olarak raporlanmıştır (3).

Sağlık konusunda internette en sık aranan konuların başında kanser, kalp hastalıkları ve kronik hastalıklar gelmektedir. Deri kanseri, Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) en sık rastlanan kanserdir. Ancak vakalar düzenli olarak bildirilmediği için, deri kanserinin en yaygın görülen tipleri olan; bazal hücreli karsinom ve skuamöz hücreli karsinomun ya da diğer bir ifade ile melanom dışı deri kanserinin gerçek sayısını tahmin etmek zordur. ABD’deki deri kanserlerini tedavi etmenin yıllık maliyeti ise 8,1 milyar dolar olarak hesaplanmıştır (4). Melanom tüm deri kanseri vakalarının % 1’idir, ancak deri kanseri ölümlerinin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır.

Melanomun erken teşhisinde kalıtım ve değiştirilebilir risk faktörleri konusunda hasta eğitimi kritik önem taşımaktadır (5). Günümüzde bireylerin yaygın internet kullanımı göz önüne alındığında, melanom ve melanom dışı deri kanseri ile ilgili, farkındalık oluşturmak ve geniş bir toplum kesimine ulaşmak için internet iyi bir araç olabilir. Ancak internet ortamında sunulan hasta bilgilendirme metinlerinde yer alan bilgilerin doğru, güvenilir ve güncel olması şarttır. Bunun yanı sıra, bu bilgilerin sağlık alanında herhangi bir eğitimi olmayan kişi-

lerce de okunabilir ve anlaşılabilir olması da oldukça önemlidir.

Yazılı bir metnin okunabilirliği, bireyin herhangi bir yazılı materyali anlamak için sahip olması gereken okuma becerilerinin objektif bir ölçütüdür (6). Okunabilirlik çeşitli formüller ile hesaplanır ve "sınıf düzeyi" olarak ölçülür. Örneğin, dokuzuncu sınıf seviyesinde okunabilirliği olan bir yazılı metin materyali, dokuzuncu sınıf veya üstü okuma becerisine sahip biri tarafından okunabilir ve anlaşılabilir, ancak daha alt sınıfa ait okuma becerileri olan bir kişi için bu metni okumak oldukça zor olacaktır. Hasta eğitim materyallerinin okunabilirliği hasta tarafından anlaşılmasında önemli bir etkiye sahip olsa da sağlık eğitimi materyalleri geliştirilirken hastaların okuma ve anlama becerileri çoğu zaman göz ardı edilmektedir (7,8). ABD’de bir metnin okuyan kişi tarafından kolayca okunabilmesi ve anlaşılması için 6-8. sınıflar düzeyinde hazırlanması önerilmektedir (9). Ülkemizde de 2015 TÜİK verilerine göre bireylerin ortalama öğrenim süresi 6,5 yıl olarak bildirilmiştir (10). Dolayısı ile internet ortamında hazırlanmış olan mevcut sağlık bilgilerinin toplumun geneline uygun bir okunabilirlik düzeyinde hazırlanmış olması oldukça önemlidir.

Melanom ve melanom dışı deri kanseri sıklığı gerek dünyada gerekse ülkemizde giderek artmaktadır. Bu araştırmada internet ortamında, deri kanseri erken teşhis, tanı ve tedavisine yönelik olarak hazırlanmış hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirliklerinin analizini ve aynı zamanda bu sitelerde yer alan metinlerin içeriklerinin değerlendirmesini yapmayı amaçladık.

Gereç ve Yöntem

Bu araştırmada Haziran 2018 tarihinde, Google arama motorunda, “deri/deri kanseri”, “deri/deri tümörü” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan taramada ulaşılan ilk 10 sayfadaki 200 internet sitesi değerlendirmeye alındı. 10 cümleden daha az bilgi içeren hasta bilgilendirme metinler, sohbet, forum, ticari blog siteleri araştırmaya dahil edilmedi. Dahil edilme kriterlerini sağlayan hasta bilgilendirme metinleri kopyalanarak Microsoft Word programına aktarıldı. Sitelere ait; başlıklar, yazar bilgileri, site adresi okunabilirlik sonuçlarını yanlış etkilememesi için kayıt edilmedi. Ardından Excel programı aracılığı ile manuel olarak orta-

lama kelime sayısı, ortalama hece sayısı, dört hece ve üstü kelime sayısı ortalaması hesaplandı. Elde edilen bu veriler bilgisayar yazılım programına aktarılarak hem Ateşman hem de Bezirci-Yılmaz formülleri kullanılarak metinlerin okunabilirlik değerleri hesaplandı. Analiz edilen sitelerindeki metinler, bilginin kaynağının verildiği uzmana göre; dermatolog ve deri ve zührevi hastalıkları dışı branş olarak iki gruba kategorize edilerek incelendi. İki grup, okunabilirlik düzeyi ve metin içerikleri açısından karşılaştırıldı.

Okunabilirlik Ölçümü

Ateşman okunabilirlik formülü

Ateşman tarafından 1997 yılında Türk dili yapısının özellikleri göz önüne alınarak Flesch Okuma Kolaylığı Formülü'nün Türkçeye uyarlanması ile geliştirilen formül aşağıda yer almaktadır (11).

Ateşman okunabilirlik formülü

Okunabilirlik Puanı= $198,825 - 40,175 \times (\text{toplam hece/toplam kelime}) - 2,610 \times (\text{toplam kelime/toplam cümle})$

Ateşman'ın okunabilirlik ölçütü değerlerine ilişkin olarak tanımlanmış olduğu okunabilirlik skalasına göre bir metnin okunabilirlik düzeyi 90–100 arasında ise çok kolay, 70–89 ise kolay, 50–69 ise orta güçlükte, 30–49 ise zor ve 1–29 ise çok zor olarak belirlenmiştir.

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülü

Okunabilirlik formüllerin Türkçe için uygunlukları ve uyarlanabilirlikleri, geliştirilen bir yazılım kütüphanesi ile farklı türlerde ve seviyelerdeki Türkçe kitap metinleri kullanılarak ve Türkçenin bir takım istatistiksel özellikleri belirlenerek 2010 da geliştirilmiş olan formül aşağıda yer almaktadır (12).

$$\sqrt{OKS \times ((H3 \times 0,84) + (H4 \times 1,5) + (H5 \times 3,5) + (H6 \times 26,25))}$$

OKS: Ortalama kelime sayısı

H3: Ortalama 3 heceli kelime sayısı

H4: Ortalama 4 heceli kelime sayısı

H5: Ortalama 5 heceli kelime sayısı

H6: Ortalama 6 ve daha fazla heceli kelime sayısı

Bu formül ile elde edilen sonuçlar ülkemizdeki eğitim sisteminde (1–8 arası sınıflar için ilköğretim, 9–

12 arası sınıflar için lise, 2–16 arası sınıflar için lisesans, 16 ve sonrası sınıflar için akademik şeklinde) hangi sınıf düzeyine hitap ettiğini açıklamaktadır.

Metinlerin içerik değerlendirmesi

Hasta bilgilendirme metinlerinin içerik analizinde; 'belirti ve bulguları nelerdir?', 'nasıl tanı konur?', 'tedavi seçenekleri nelerdir?', 'erken evrede tanı için nelere dikkat edilmelidir?', 'deri kanseri gelişiminde etkili olan risk faktörleri nelerdir?' ve 'deri kanserinden korunma yöntemleri nelerdir?' sorularının cevapları araştırıldı. Metinlerin içerik açısından değerlendirilmesi deri ve zührevi hastalıkları alanında en az beş yıllık deneyimi olan iki dermatolog tarafından yapıldı.

İstatistiksel Analiz

Çalışmada yer alan kategorik verilerin tanımlayıcı istatistikleri frekans ve yüzde değerler kullanılarak, sayısal verilerin ise ortalama ve standart sapma kullanılarak gösterildi. Çalışmada bağımsız gruplar arasında yapılan sayısal veri karşılaştırmalarında 'Bağımsız İki Örneklem t Testi', kategorik veri karşılaştırmalarında ise 'Ki-Kare testi' kullanıldı. Çalışmada uygulanan istatistiksel analizlerin tümü çift yönlü olarak, % 5 anlamlılık sınırı ve % 95 güven aralığında gerçekleştirildi. Verilerin analizi için SPSS® 21 (IBM Inc, USA) yazılımı kullanıldı.

Bulgular

Haziran 2018'de arama motoru olarak "http://www.google.com.tr/" kullanılarak sırası ile 'deri/deri kanseri' ve 'deri/deri tümörü' anahtar kelimeleri ile yapılan aramada her bir anahtar kelime için ilk 10 sayfada yer alan 100, toplamda 200 internet sitesi incelendi. Dışlama kriterlerini içeren ve tekrarlayan sitelerin elenmesi sonrasında 74 site değerlendirilmeye alınarak analiz yapıldı. (Tablo 1)'de çalışmaya dahil edilen internet sitelerinin isimleri yer almaktadır. 74 internet sitesinden 52 tanesi deri ve zührevi hastalıkları dışı uzmanlar tarafından bilgi verilen site iken 22 internet sitesi ise dermatologlar tarafından oluşturulmuş idi.

Değerlendirilen internet sitelerindeki bilgilendirme metinlerindeki ortalama kelime sayısı, ortalama hece sayısı, dört hece ve üstü kelime sayısı ortalaması,

Tablo 1. İncelenen İnternet Siteleri

www.plastikcerrahi.org	www.fusunguven.com	www.oguzcetinkale.com
www.kanservakfi.com	www.erolkoc.com	www.drozdogan.com
www.floryacerrahi.com	www.ahmetgunay.com	www.docdronuregemen.com
www.acibadem.com	www.alitufansoydan.com	www.pinararat.com
www.fpcd.org	www.drbarisgursoy.com	www.drsadullahkarun.com
www.cinikestetik.com	www.bekiratik.com	www.drserbulentguzey.com
www.clinimed.com.tr	www.belmasahin.com	www.serdarturhal.com
www.santesaglik.com	www.canfezasezgin.com	www.suleymantas.com
www.medipolmega.com	www.cenkse.com	www.drtemersakrak.com
www.omena.com	www.defneerkara.com	www.drunalaydin.com
www.hisarhospital.com	www.ercandemirbag.com	www.yavuzbasterzi.com
www.femmeplast.com	www.erhansafak.com	www.tip.akdeniz.edu.tr
www.mediklinik.com	www.erkantopuz.com	www.drnerminvarilsuha.com
www.estet.net	www.saglik.gov.tr	www.hakanbuzoglu.com
www.ilgiguler.com	www.onkoloji.gov.tr	www.kanser.amerikanhastanesi.org
www.ismailkuran.com	www.kanser.gov.tr	www.kolaninternational.com
www.medikaynak.com	www.esteticare.com	www.drrukiyekaymaz.com
www.florence.com	www.estetikemeliyat.web	www.plastik-estetik.com
www.anadolusaglik.org	www.estplast.com	www.turkkanserdernegi.org
www.neolife.com	www.farukaykan.com	www.atasevenklinik.com
www.egeestetik.com	www.huseyinborman.com	www.turkdermatoloji.org
www.basakkandi.com	www.doktoribrahimaskar.com	www.kadriyeakar.com
www.tov.org	www.ibrahimcanter.com	www.esraazman.com
www.edakumbasar.com	www.tkbv.org	www.murattezcanestetik.com
www.medicalpark.com	www.turkdermatoloji.org	

Ateşman ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyi ortalamalarının analiz sonuçları (Tablo 2)'de gösterilmiştir. Tüm sitelerin okunabilirlik ortalaması, Ateşman'a göre orta güçlükte iken Bezirci-Yılmaz'a göre lisans düzeyinde olarak hesaplandı (sırası ile $53,92 \pm 7,57$, $12,76 \pm 2,77$). İnternet siteleri deri ve zührevi hastalıkları uzmanı ve deri ve zührevi hastalıkları dışı uzmanlar olarak 2 gruba ayrılarak değerlendirildiğinde ise her 2 grubun okunabilirlik düzeyleri Ateşman'a göre orta güçlükte tespit edildi ($p=0,576$). Bezirci-Yılmaz'a göre deri ve zührevi hastalıkları uzmanları tarafından hazırlanan sitelerde ortaöğretim-lise düzeyinde ikenderi ve zührevi hastalıkları dışı uzmanlar tarafından hazırlanan sitelerde ise lisans düzeyinde olduğu belirlendi gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmadı ($p=0,724$). Ortalama hece sayısı, ortalama kelime sayısı ve or-

talama dört ve üstü heceli kelime sayısı analizlerinde iki grup arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 3).

Metinlerde 100 kelimelik kısımda yer alan tıbbi kelime oranı deri ve zührevi hastalıkları uzmanı ve deri ve zührevi hastalıkları dışı uzmanlar tarafından hazırlanan metinlerde sırası ile % 4,9 ve % 5,3 olarak bulundu ve iki grup karşılaştırıldığında metinler aralarında tıbbi kelime açısından anlamlı bir farklılık yoktu ($p=0,38$).

Metinlerin içerik değerlendirmesi; çalışmaya dahil olmayan ve en az beş yıllık tecrübeye sahip iki dermatolog tarafından yapıldı. Dermatologlar tarafından hazırlanan sitelerde deri kanseri hakkında araştırılan soruların tamamına yanıt veren metinlerin

Tablo 2. Deri Kanseri Bilgilendirme Metinlerin Okunabilirlik Değerleri

	Dermatoloji uzmanı (n=22) Mean±SS	Dermatoloji dışı branşlar (n=52) Mean±SS	p
Ateşman okunabilirlik puanı	54.60±6.59	53.51±1.11	0.576
Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyi	11.91±2.42	12.14±2.60	0.724
Ortalama hece sayısı	2.76±0.84	2.77±0.08	0.618
Ortalama kelime sayısı	12.61±2.09	12.84±2.55	0.703
Ortalama 4 ve üstü heceli kelime sayısı	3.34±0.63	3.45±0.80	0.566

olduğu site sayısı % 31,8 iken dermatolog dışı branşlarda bu oran % 9,6 idi.

Tartışma

İnternet, geçtiğimiz on yılda, tüm alanlarda olduğu gibi sağlıkla ilgili bilgiler için giderek artan bir başvuru kaynağıdır. Özellikle kanser olan bireyler, yapılacak gerekli testler ve tedaviler hakkında bilgi edinmek ve hekime soracağı soruları hazırlamak gibi nedenler ile interneti giderek artan bir şekilde kullanmaktadır (13). Bu araştırma, ülkemizde deri kanseri ile ilgili hasta bilgilendirme metinleri içeren internet sitelerinin analizinin yapıldığı ilk araştırmadır. Araştırma sonucunda mevcut internet sitelerindeki bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik düzeyinin lisans düzeyinde ve orta güçlükte olduğu olduğu belirlendi.

Hastaların sağlık bilgilerini elde etmek için kullandıkları kaynakları değerlendiren uluslararası bir anket araştırmasının verilerine göre hastaların çoğunluğunun doktora danışmak yerine interneti kul-

landığını gösterilmiştir (14). Hastaların internet üzerinden ulaştığı bu bilgilerden yararlanma yeteneği ancak bu bilginin hasta tarafından yeterli olarak anlaşılmasına bağlıdır. Bireylerin doğru sağlık kararları verebilmek için gerekli temel sağlık bilgi ve hizmetlerini sağlama, yorumlayabilme ve anlayabilme kapasitesi ise sağlık okuryazarlığı kavramı ile ilişkilidir (15).

Yapılan çeşitli araştırmalar da gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sağlık okuryazarlık seviyesinin oldukça düşük olduğu gösterilmiştir. Amerika Birleşik Devletlerinde dokuzuncu sınıf seviyesinin üzerinde yazılan bir metnin ortalama yetişkin bireyler tarafından okunmasının zor olduğu bilinmektedir (16). Ülkemizde de benzer olarak 2010 yılında yapılan bir araştırmada 15 yaş üzerindeki tüm popülasyonun ortalama eğitim düzeyi 7,18 yıl olarak tespit edilmiştir (17).

Literatürde çeşitli kanser türlerinde yapılan ulusal ve uluslararası okunabilirlik çalışmalarında genel olarak hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik seviyeleri önerilen düzeyden oldukça yüksek olduğu bu-

Tablo 3. Deri Kanseri Hasta Bilgilendirme Metinlerinin İçeriklerinin Analizi

	Dermatoloji (n=22)		Dermatoloji dışı branşlar (n=52)		p
	Yok n (%)	Yok n (%)	Yok n (%)	Yok n (%)	
Belirti ve bulgular	5 (22,7)	17 (77,3)	10 (19,2)	42 (80,8)	0,732
Tanısı nasıl konur	8 (36,4)	14 (63,6)	26 (50,0)	26 (50,0)	0,282
Tedavi neler	10 (45,5)	12 (54,5)	19 (36,5)	33 (63,5)	0,473
Erken dönemde yakalama	6 (27,3)	16 (72,7)	30 (57,7)	22 (42,3)	0,017
Gelişimindeki risk faktörleri	4 (18,2)	18 (81,8)	6 (11,5)	46 (88,5)	0,445
Korunma yöntemleri	9 (40,9)	13 (59,1)	26 (50,0)	26 (50,0)	0,474

lunmuştur (18,19). İbrahim ve ark. çalışmasında “melanom” için internet ortamında en sık erişimi olan 10 sitede yer alan hastalara yönelik hazırlanmış makalelerin okunabilirlik düzeyleri analiz edilmiş ve genel ortalama okunabilirlik seviyesinin 12. sınıf üstünde olduğu bildirilmiştir (20). Biz de bu çalışmada, internet kullanıcısı bireylerin, bilgi arama amacı ile sıklıkla medikal site ve portallar yerine genel arama motorlarını kullandığı ve genellikle de taramada ulaşılan ilk sayfanın ilerisine geçmemesi bilgisi nedeni ile ülkemizde en popüler genel arama motoru olan “Google” tercih ettik (21). Bulgularımız literatür ile uyumlu olup incelenen tüm internet sitelerindeki bilgilendirme metinlerin okunabilirlik ortalaması Bezirci formülüne göre lisans düzeyinde, Ateşman formülüne göre ise orta zorlukta olduğunu tespit edildi.

Birçok ülkede deri kanseri insidansı çok yüksek olup son 30 yıldır melanom oranları da giderek artmaktadır. Amerikan Kanser Topluluğunun tahminlerine göre Amerika Birleşik Devletleri'nde 2018 yılı için yaklaşık 91,270 yeni melanom tanısının konulacağı ve yaklaşık 9,320 kişinin melanomdan ölmesi beklenmektedir (22). Güneş ve ultraviyole maruziyeti, deri kanserinin en önemli önlenilebilir nedenidir (23). Birincil önleme için yeterli yöntemler yeni deri kanseri vakalarının gelişimini azaltmaya yardımcı olur. Amerikan Deri Kanseri Derneği, aşırı UV radyasyonuna maruz kalmayı önlemek için aşağıdaki temel stratejileri önermektedir: 1) Güneş ışınları sırasında, özellikle UV radyasyonunun en güçlü olduğu gün (saat 10:00 ile 16:00 arasında) gölgede kalın 2) dışarda koruyucu giysiler giyin (ör. uzun kollu gömlekler ve uzun pantolonlar veya uzun etekler); 3) geniş kenarlı şapkalar kullanın; 4) güneş koruyucu faktörü 30 veya daha yüksek olan güneş koruyucu kullanın; ve 5) bronzlaşma yataklarının kullanılmasından kaçının. Deri kanseri önlemede önerilen ikincil yöntemler ise erken teşhis, kendi kendine düzenli deri muayenesi ve profesyonel deri muayenesini içerir (24). Bu yaklaşımların kombinasyonunun, deri kanserinin insidansını, morbiditesini ve mortalitesini azalttığı gösterilmiştir (25).

Bu çalışmada deri kanserinden korunmada yer alan çeşitli stratejilerin deri ve zührevi hastalıkları

uzmanlarınca hazırlanan sitelerin % 59,1' inde yer aldığı dermatoloji dışı branş uzmanlarınca hazırlanan sitelerin ise ancak yarısında mevcut olduğu belirlendi. Metinler içerik açısından değerlendirildiğinde, deri kanserinden koruyucu önlemler, erken teşhis için belirti ve bulgular, nasıl tanı konulduğu, tedavi seçenekleri ve deri kanseri gelişiminde etkili olan risk faktörlerinin, deri ve zührevi hastalıkları uzmanlarınca hazırlanan sitelerin % 31,8' inde, deri ve zührevi hastalıkları dışı branş uzmanlarınca hazırlanan sitelerin ise ancak % 9,1' inde yer aldığı ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit olduğu tespit edildi.

Melanomun erken belirtilerine karşı uyandıran bazı tanıtım kampanyalarının yararlı olduğu ve İskoçya'da bir halk sağlığı girişimi olarak pigmentli lezyonların sevki ile kadınlarda melanom kaynaklı mortaliteyi azalttığı bilinmektedir (25). İnternet ortamında deri kanseri ile ilgili birçok hasta bilgilendirme metni yer almaktadır. Ancak bu bilgilerin hastalara yararlı olması için bireyler tarafından anlaşılabilirliği gereklidir. Hasta bilgilendirme metinlerinin temel problemlerinden biri hazırlayan uzmanlar ve okuyan insanlar arasındaki dil uçurumudur. Yüksek bir sağlık okuryazarlığı düzeyi ile bile, çoğu kelimenin anlaşılması kolay olmayabilir. Ayrıca, daha yüksek eğitim düzeyine sahip hastalar için dahi tıbbi kavramları anlamak zor olabilir. İnternet ortamında yer alan hasta odaklı bilgilendirme metinlerinin okunabilirliğinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Sade ve basit dil uygulaması okunabilirlik düzeyinin iyileştirilmesinde esastır (26). Bir okunabilirlik puanı elde etmek için kullanılan formüllere bakıldığında, çoğu kelime başına cümle uzunluğu, kelime uzunluğu ve hecelerin bir kombinasyonunu içerir. Bu çalışmada metinlerin hece sayısı ortalaması 2,77, kelime sayısı ortalaması 12,76 ve dört heceli ve üstü kelime sayısı ortalaması ise 3,41 olarak bulundu. Okunabilirlik puanlarının neden bu kadar yüksek düzeyde olmasının bir nedeni bu olabilir. Bu parametrelerin azaltılması ile bir metin parçasının okuma yaşı azaltılabilir. Ancak bu, sağlık okuryazarlığı bağlamında her zaman anlayışı geliştiremeyebilir.

Sağlık literatürü, genellikle daha basit bir sözcüğün bulunmadığı bir dizi karmaşık, çoğu zaman heceli kelimelerden oluşur. Hece sayımının kullanıldığı bu formüllerde metnin kalanının sadeleştirilmesine rağmen tıbbi terminolojinin kullanımı okuma seviyesi puanını önemli ölçüde artırabilir. ABD'de bir aile hekimliği kliniğinde hasta bilgilendirme broşürleri üzerinde yapılan bir araştırmada, tıbbi terminolojiyi kaldırmadan önce ve sonra okunabilirlik puanlarında farklılık ortaya çıkmıştır (27). Bu araştırma da tüm metinlerde tıbbi kelime oranı ortalaması % 5,1 idi.

Sonuç

Deri kanseri hakkında hasta bilgilendirme metni içeren mevcut internet sitelerindeki bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik düzeyinin orta güçlükte olduğu ve sitelerin ancak yarısının deri kanserinden korunmada alınabilecek önlemleri içerdiği tespit edildi. İnternet ortamında hasta bilgilendirme metinleri içeren sitelerin, ilgili kamu kurumları ve dernekler aracılığı ile, hem bilgi içerikleri hem de okunabilirlik açısından, temel okuryazarlık becerisine sahip bireyler göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmesi gereklidir. Aksi takdirde bu bilgilerin kanser riski altında olan bir nüfus kesimi için erişilemez olacağı ve deri kanserinin erken teşhisine katkısının oldukça sınırlı olacağı kanaatindeyiz.

Kaynaklar

1. Bass SB, Ruzek SB, Gordon TF, Fleisher L, ve ark. Relationship of Internet health information use with patient behavior and self-efficacy: experiences of newly diagnosed cancer patients who contact the National Cancer Institute's Cancer Information Service. *J Health Commun* 2006; 11: 219-236.
2. The Nation's Investment in Cancer Research-A Plan and Budget Proposal for Fiscal Year 2002. National Cancer Institute 2000; October.
3. Türkiye İstatistik Kurumu. Hane halkı bilişim teknolojileri kullanımı araştırması, 2015. [Çevrim-içi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=18660> Erişim Tarihi 03.06.2018.
4. Cancer Facts and Figures 2018. American Cancer Society. <https://www.cancer.org/content/dam/cancer-org/research/cancer-facts-and-statistics/annual-cancer-facts-and-figures/2018/cancer-facts-and-figures-2018.pdf>. Erişim Tarihi 03.06.2018.
5. Azoury SC, Lange JR. Epidemiology, risk factors, prevention, and early detection of melanoma. *Surg Clin North Am* 2014; 94: 945-962.
6. Albright J, de Guzman C, Acebo P, Paiva D, ve ark. Readability of patient education materials: implications for clinical practice. *Appl Nurs Res* 1996; 9: 139-143.
7. Cooley ME, Moriarty H, Berger MS, Selm-Orr D, ve ark. Patient literacy and the readability of written cancer educational materials. *Oncol Nurs Forum* 1995; 22: 1345-1351.
8. Boulous MN. British internet-derived patient information on diabetes mellitus: is it readable?. *Diabetes Technol Ther* 2005; 7: 528-535.
9. Friedman DB, Hoffman-Goetz L. A systematic review of readability and comprehension instruments used for print and web-based cancer information. *Health Educ Behav* 2006; 33: 352-373.
10. Human Development Report 2011. Türkiye'de İllere Göre Ortalama ve Beklenen Okullaşma Yılı PLATFORM NOTU'16/P-4 Yayınlanma Tarihi: 14.03.2016. http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Complete.pdf
11. Ateşman, E. Measuring readability in Turkish. *AU Tömer Language Journal* 1997; 58: 171-174.
12. Bezirci B, Yılmaz AE. A software library for measurement of readability of texts and a new readability metric for Turkish. *DEÜFMD* 2010; 12: 49-62.
13. Huang GJ, Penson DF. Internet health resources and the cancer patient. *Cancer Invest* 2008; 26: 202-207.
14. Kim K, Kwon N. Profile of e-patients: analysis of their cancer information seeking from a national survey. *J Health Commun* 2010; 15: 712-733.
15. Mancusa MJ. Health Literacy: A Concept / Dimensional Analysis. *Nursing and Health Sciences* 2008; 10: 248-255.
16. Walsh TM, Volsko TA. Readability assessment of internet-based consumer health information. *Respir Care* 2008; 53: 1310-1315.
17. 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması; Ankara; Elma Teknik Basım Matbaacılık 2014.
18. Cox N, Bowmer C, Ring A. Health literacy and the provision of information to women with breast cancer. *Clin Oncol (R Coll Radiol)* 2011; 23: 223-227.
19. Friedman DB, Hoffman-Goetz L, Arocha JF. Health literacy and the World Wide Web: comparing the readability of leading incident cancers on the Internet. *Med Inform Internet Med* 2006; 31: 67-87.
20. Ibrahim A, Vargas CR, Koolen PG, Chuang DJ, et al. Readability of online patient resources for melanoma. *Melanoma research* 2016; 26: 58-65.
21. Eysenbach G, Kohler C. How do consumers search for and appraise health information
30. on the World Wide Web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-331 depth interviews. *BMJ* 2002; 324: 573-577.

-
22. <https://www.cancer.org/cancer/melanoma-skin-cancer/about/key-statistics.html>
 23. Greinert R, Boniol M. Skin cancer—primary and secondary prevention (information campaigns and screening)—with a focus on children & sunbeds. *Prog Biophys Mol Biol* 2011; 107: 473-476.
 24. Mahon SM. Skin cancer prevention: Education and public health issues. *Semin Oncol Nurs* 2003; 19: 52.
 25. McKie RM. Audit of public education campaign to encourage earlier detection of malignant melanoma. *BMJ* 1992; 304: 1012-1015.
 26. Fagerlin A, Zikmund-Fisher BJ, Ubel PA. Helping patients decide: ten steps to better risk communication. *J Natl Cancer Inst* 2011; 103: 1436-1443.
 27. Sand-Jecklin K. The impact of medical terminology on readability of patient education materials. *J Commun Health Nurs* 2007;11: 119-129.